

**MORA
KOMMUN**

INTEGRATIONSPROGRAM

Dokumentbeskrivningar

Policy

En policy ska ange viljeinriktningen för ett specifikt område. Den ska vara vägledande för beslut och styrning. En policy som är av principiell beskaffenhet eller av större vikt ska beslutas av kommunfullmäktige och i övrigt av kommunstyrelsen. En policy gäller tills vidare och bör därför revideras vart fjärde år och följa mandatperioden.

Program och planer

Ett program anger långsiktiga avsikter i en fråga av större vikt. Ett program är mer beskrivande än en policy och mer övergripande än en plan. Om program ska gälla för hela kommunen ska den antas av kommunfullmäktige.

En plan eller handlingsplan innehåller åtgärder som ska vidtas inom ett särskilt område och syftar till att förverkliga exempelvis mål, policy, lagar mm. En handlingsplan är mer konkret och specifik än en plan och innehåller exempelvis ansvar. De bör revideras vart fjärde år och följa mandatperioden

Föreskrifter

Regeringen har i förordningar gett kommunerna rätt att utfärda lokala föreskrifter med mer detaljerade bestämmelser än i förordning.

Riktlinjer och rutinbeskrivningar

En riktlinje innehåller anvisningar om hur en fråga ska hanteras. Den är vägledande i hur tjänstemän bör agera.

Reglemente

Kommunfullmäktige beslutar hur kommunen ska organiseras och vilka nämnder som skall finnas och hur de skall vara sammansatta. Det är obligatoriskt för kommunfullmäktige att utfärda reglementen för nämnderna. Reglementen är ett regelverk om nämndernas arbetsformer och har till uppgift dels att klargöra befogenhetsfördelningen mellan de olika nämnderna. Kommunfullmäktige beslutar också om sitt eget reglemente s.k. arbetsordning samt revisionens.

Bolagsordning och ägardirektiv

För de kommunala bolagen motsvaras reglementena av bolagsordning och ägardirektiv. Dessa kommunala aktiebolag ska följa såväl aktiebolagslagen som delar av kommunallagen.

Stadgar

Ett äldre begrepp för riktlinjer är stadgar, vilka antas av fullmäktige. Stadgar används mest i formen av regler för hur en förening eller stiftelse ska arbeta.

Taxor och avgifter

Kommunen har så kallad avgiftsmakt det vill säga befogenhet att ta ut avgifter av enskilda som ersättning antingen för kommunala prestationer eller för rätten att nyttja allmänna platser och inrättningar. Avgift som är privaträttsliga och är grundade på frivilliga avtal kallas avgifter. Avgifter som är offentligrättsliga det vill säga påtvingad prestation med stöd av bestämmelser i en allmän författning kallas taxor. Taxor och avgifter beslutas av fullmäktige.

Arvoden och andra kommunala stöd

Fullmäktige får besluta att förtroendevalda i skäligen omfattning får ersättning för sitt uppdrag och därtill uppkomna omkostnader.

Kommunen har möjlighet att ge olika stöd exempelvis till föreningar.

INTEGRATIONSPROGRAM

Fastställd	Kommunfullmäktige 2020-05-04 § 89
Reviderad	-
Produktion	Kommunstyrelseförvaltningen
Dnr	2019/00381 130

Innehållsförteckning	
Inledning och bakgrund	4
Prioriterade perspektiv – Barn och jämställdhet	4
Vägen till arbete och kompetensförsörjning	4
Språk och utbildning för alla	5
Boende för alla	5
Social sammanhållning, delaktighet och hälsa	6
Forum för samverkan	6
Ansvar och uppföljning.....	7
Att vara rustad för framtiden	7
Källor	8
Bilaga 1 Nationella, regionala och lokala styrdokument	9
Bilaga 2 Barnperspektivet	10
Bilaga 3 Jämställdhetsperspektiv.....	11

Inledning och bakgrund

I hållbara Mora är det viktigt att alla invånare – unga och gamla, kvinnor och män, med olika kulturella och socioekonomiska bakgrunder – upplever att de är trygga, delaktiga i samhället och kan påverka och förändra sin vardag.

För att styra arbetet mot kommunens mål och bidra till en helhetssyn på integrationsfrågorna har Program för integration i Mora kommun tagits fram. Programmet anger kommunens viljeinriktning för hur arbetet med integration ska utvecklas. Det syftar även till att stärka samverkan, de tvärssektoriella perspektiven och skapa en helhetssyn på integrationsarbetet i kommunen. Ett framgångsrikt integrationsarbete når vi endast genom en god samverkan, både internt och externt. Det övergripande målet med kommunens integrationsarbete är att ge nya kommuninvånare goda förutsättningar för att bo, leva och verka i Mora.

Programmet ska ligga till grund för en förvaltningsövergripande handlingsplan som tas fram på årsbasis. Handlingsplanen ska innehålla konkreta mål och aktiviteter för det gemensamma integrationsarbetet. Avdelningen Arbete och Integration är sammankallande och ansvarar för framtagandet av handlingsplanen.

Programmet tar avstamp i både nationella, regionala och lokala strategidokument, se bilaga 1. Med utgångspunkt från ett antal utvecklingsområden, vilka återfinns i det regionala styrdokumentet Vägen in, har ett antal workshops och dialoger genomförts. Utvecklingsområdena är Arbete och kompetensförsörjning, Språk och utbildning, Boende, Social sammanhållning, delaktighet och hälsa samt Samverkan. Syftet har varit att kartlägga, inhämta kunskap, skapa delaktighet och identifiera utvecklingsområden för kommunens integrationsarbete.

Det finns flera grupper och individer som av olika anledningar inte är fullt integrerade i det svenska samhället och kommunen vidtar olika åtgärder inom exempelvis socialförvaltningen och skolan för att minska utanförskapet. Detta integrationsprogram riktar sig i första hand till nyanlända flyktingar under den så kallade etableringsperioden. Programmets viljeinriktning bör dock präglade kommunens syn på alla nyinflyttade kommuninvånare.

Integrationsarbetet ska utgå från att alla individer är olika, men att alla människor har samma värde. Den snabbaste vägen till integration går via språket, jobb och delaktighet i det civila samhället för att på så sätt omfatta den gemenskap och värdegrund som det svenska samhället vilar på. Vi har ett ansvar att hjälpa människor i nöd och vi står också inför en stor generationsväxling i Mora, så alla behövs. Det behövs riktade insatser såsom information och utbildning till nyanlända om deras rätt och möjligheter i det svenska samhället.

De övergripande målen är egen försörjning och fullständig integration i den svenska arbetsmarknaden och det svenska samhället. En förutsättning för att lyckas med målet är grundläggande kunskaper i svenska. Det ska från dag ett vara fokus på språk och jobb samt det svenska samhällets värdegrund och historia.

Prioriterade perspektiv – Barn och jämställdhet

Vid alla aktiviteter och insatser som berör integrationsarbetet ska ett barn- och jämställdhetsperspektiv beaktas. Dessa tvärssektoriella perspektiv är prioriterade.

Barnperspektivet, se bilaga 2, tar sin utgångspunkt i Barnkonventionen. Barns och ungas behov av insatser och utbildning behöver särskilt uppmärksammas i kommunens integrationsarbete.

Kommunen ska belysa och beakta jämställdhetsperspektivet. En jämställd integration har bäring på samtliga nationella jämställdhetspolitiska mål, se bilaga 3. Insatser som främjar jämställdhet, ökar inkludering samt främjar en högre sysselsättningsgrad bland nyanlända kvinnor bör prioriteras. En förutsättning för kvinnors etablering på arbetsmarknaden är till exempel en mer jämlik tillgång till utbildning och ett tillgängligt och målgruppsanpassat föräldraskapsstöd.

Vägen till arbete och kompetensförsörjning

Mora kommun vill växa och ha en positiv befolkningsutveckling, vilket utmanas av demografiska mönster i form av generationsväxling och en åldrande befolkningsstruktur. På den lokala arbetsmarknaden, både i hög- och lågkonjunktur, förväntas kompetensbrist råda under en längre tid. Mora kommun är ett öppet samhälle som välkomnar och tar tillvara på alla

kommuninvånarens resurser och kompetenser. De nyanlända behövs och behöver snabbt rustas för ett tillträde på arbetsmarknaden. De utgör ett viktigt tillskott till både arbetskraft och befolkningsmängd, då behovet av både tillväxt och kompetens är stort.

För de flesta individer utgör ett eget arbete och möjligheten till egen försörjning en grundsten i tillvaron. Det skapar förutsättningar för självkänsla, sammanhang, social sammanhållning, språkutveckling och ett gott föräldraskap. Målet för integrationsarbete, både från kommunens sida och för den nyanlända, ska vara arbete och egen försörjning.

Mora kommun, som är den största arbetsgivaren på den lokala arbetsmarknaden, ska föregå som ett gott exempel. Vårdförsektorn kommer att lida av kompetensbrist för en lång tid framöver. De nyanländas kompetenser behövs. För att nå en effektiv integration och matchning på arbetsmarknaden ska Mora kommun främja tillgången till arbete och arbetsplatser för nyanlända, dels i samverkan med andra offentliga aktörer och näringslivet, dels genom ett aktivt förhållningssätt i den egna organisationen. Alla kommunala förvaltningar ska där så är möjligt erbjuda arbetsmarknadspolitiska insatser och bistå med till exempel praktik- och arbetsträningsplatser för nyanlända. Arbetspraktik är ett effektivt arbetsmarknadspolitiskt verktyg som snabbar på nyanländas språkutveckling, arbetslivserfarenhet och vidare etablering på den reguljära arbetsmarknaden.

De nyanländas kompetenser bör effektivt kartläggas vilket gagnar både individens väg till arbete och kompetensförsörjningen i samhället. Kommunen stödjer utvecklingen av en mer effektiv valideringsprocess i samverkan med Region Dalarna och Arbetsförmedlingen.

Kommunen ska i sin roll som samhällsutvecklare bedriva upphandling med sociala kriterier, detta med syfte att öka antalet praktik- och arbetstillfällen för de nyanlända som står långt ifrån arbetsmarknaden.

Mora kommun främjar entreprenörskap och företagande. Kommunen ska verka för att tillgängliggöra de företagsfrämjande insatser och resurser som finns i samhället så att de i större utsträckning kommer nyanlända till del.

Språk och utbildning för alla

En snabb, flexibel och individanpassad väg till språk och utbildning är en nyckelfråga för de nyanländas integration och etablering i samhället. Bland de nyanlända varierar utbildningsbakgrunden kraftigt vilket ställer höga krav på samhällets förmåga till flexibilitet och anpassning.

Utbildning och språkinläring syftar till det slutliga målet arbete och egen försörjning. För de vuxna är möjligheten att kombinera studier med arbete/praktik, tillgången till så kallad yrkessvenska inom SFI och kortare, flexibla yrkesutbildningar inom vuxenutbildningen ett allmänt utvecklingsområde. Mora kommun ska agera med flexibilitet gentemot individen och inom organisationen.

Mora kommun ska utveckla den interna samverkan mellan samtliga skolformer så att övergångar, till exempel från grundskolan till gymnasiet och från gymnasiet till vuxenutbildning, hanteras strategiskt och ger förutsättningar för goda planeringsunderlag.

För barn och unga utgör för- och grundskolan en viktig del i vardagen för både språkutveckling och social sammanhållning. Mora kommun ska verka för en ökad inskrivning i förskolan för att förebygga språkbarriärer vilket leder till förbättrad integration. Barn och unga ska geografiskt placeras i kommunens skolor utifrån ett barnperspektiv. Med interkulturell kompetens, förståelse för olikheter och en inkluderande undervisning skapar Mora kommun ett intresse för det livslånga lärandet.

Boende för alla

Bra boende är en grundläggande förutsättning för etablering och integration. Det finns en obalans vad gäller tillgång på bostäder, arbete, utbildning och tillgång till lämpliga transportmöjligheter. Kommunen behöver skapa goda förutsättningar för nyanlända att bo, verka, studera, arbeta, utvecklas och trivas i vår kommun. För att förebygga bostadssegregation och främja socioekonomisk variation i kommunens bostadsområden ska blandade bostadsformer

eftersträvas. Bostadsområden med blandade bostadsformer och trygga miljöer främjar möten mellan människor och motverkar segregation.

Tillgången på bostäder, såväl tillfälliga som permanenta, är beroende av de planeringsförutsättningar som kommunen skapar. I kommunens bostadsförsörjningsprogram redovisas kommunens syn på bostadsförsörjning och de prioriteringar som ligger till grund för ett långsiktigt arbete med attraktiva boendemiljöer. Bostadsförsörjningsprogrammet bör därför revideras och kompletteras med ett integrationsperspektiv.

Genom kommunens upphandling av mark, byggnader och tjänster kan kommunen i större utsträckning ställa villkor som främjar integration. Mora kommun har även möjlighet att via ägardirektiv gentemot det kommunala bostadsbolaget främja en god integration och nyanländas tillgång till bostäder.

Social sammanhållning, delaktighet och hälsa

Förutsättningar för en god hälsa och möjligheten för människor att skapa sig en etablerad och trygg tillvaro är nära sammankopplade. Alla områden i detta program bidrar till förutsättningar för god hälsa på lika villkor.

På platser där människor möts skapas gemenskap, utveckling och framsteg. Sådana platser präglas av mångfald, ett levande och inkluderande kultur- och föreningsliv, inkluderande folkbildning och en välkomnande attityd. Kommunen ska i sin roll som samhällsutvecklare och samverkanspart skapa förutsättningar för ökad förståelse och kontakt med kommunens medborgare och civilsamhället. Kommunen ska aktivt medverka till mötesplatser där människor möts på jämlika villkor, bygger sociala nätverk och bidrar till ett aktivt medborgarskap.

Barns förutsättningar under uppväxten har stor betydelse för deras hälsa och utveckling. Genom tidiga och förebyggande insatser med stöd i föräldraskapet finns stora möjligheter att främja barnets hälsa och utveckling, för vårdnadshavare att stärka relationen till varandra och till sociala nätverk. Det är viktigt att föräldrar får kunskap om de rättigheter barnet har och vad rättigheterna innebär. Vidare är jämställdhet och det jämställda föräldraskapet grundläggande utgångspunkter. Kommunen ska utifrån bästa tillgängliga kunskap erbjuda ett målgruppsanpassat föräldraskapsstöd. Föräldrastödet ska göras tillgängligt för fler. Det kan till exempel utgöra en del av sysselsättningen inom socialtjänstens försörjningsstöd eller en del av den nyanländes etableringsplan.

För barn och unga är tillgång till kultur-, idrotts- och andra fritidsverksamheter starkt bidragande till meningsfullhet, sammanhang och inkludering. Genom villkor i det kommunala föreningsstödet kan kommunen främja föreningarnas interna integrationsarbete och öka andelen utrikesfödda i föreningslivet. Kommunens verksamheter som riktar sig till barn och ungas fritidsliv ska öka sin förmåga att nå nyanlända.

För att främja god och jämlik hälsa ska kommunen genom samverkan, internt och externt, vidareutveckla hälsofrämjande samverkansformer och insatser med barns och ungas bästa i centrum.

Kommunens informationsytor och tjänsteutbud ska vara tillgängligt, så att invånare med annat modersmål än svenska kan ta del av kommunens service. Det ger förutsättningar för delaktighet och ett aktivt medborgarskap.

Forum för samverkan

En grundförutsättning för ett bra integrationsarbete är en helhetssyn och en fungerande samverkan och samordning av samhällets insatser. Vikten av tvärsektoriell samverkan är även ett övergripande utvecklingsområde i Mora kommuns strategiska plan 2019-2022.

I lokala överenskommelser med andra myndigheter och grannkommuner intar Mora kommun en aktiv roll och bejakar nationella och regionala initiativ inom integrations- och det arbetsmarknadspolitiska området. I den lokala överenskommelsen, Delegationen för Unga och Nyanlända till Arbete, DUA/DUNA, tydliggörs prioriteringsområden, ansvars- och rollfördelning mellan lokala aktörer för att nå en effektiv integration och etablering av nyanlända.

SFI, Svenska För Invandrare, och Integrationsenhetens verksamheter är särskilt viktiga i de nyanländas vardagsliv. God samverkan, roll- och ansvarsfördelning mellan verksamheterna, är av särskilt stor vikt.

För att arbeta strategiskt med kommunens interna integrationsarbete ska en förvaltningsövergripande strategisk grupp för integrationssamverkan tillsättas. Syftet med gruppen är att utifrån viljeinriktningarna i detta dokument ansvara för framtagandet av en årlig handlingsplan för kommunens integrationsarbete. Avdelningen för Arbete och Integration är sammankallande och samlar lämpliga nyckelpersoner från framför allt socialförvaltning, för- och grundskola, gymnasiet och vuxenutbildning samt kultur- och fritidsförvaltning.

Att inkludera civilsamhället är avgörande för en effektiv integration. Avdelningen Arbete och Integration främjar och intar en aktiv roll för att skapa nätverk och god samverkan med civilsamhället. Dessa nätverk bör främjas och underhållas såväl vid lugnare perioder som vid flyktingtoppar.

Ansvar och uppföljning

Integrationsarbete är ett förvaltningsövergripande ansvar. Alla verksamheter ska med utgångspunkt från sitt grundläggande uppdrag följa programmets viljeinriktning.

Avdelningen Arbete och Integration har en särställning. De ansvarar för och är sammankallande till arbetet med den årliga förvaltningsövergripande handlingsplanen samt uppföljning av denna. Handlingsplanen ska, med utgångspunkt från kommunens strategiska mål, innehålla aktiviteter för det gemensamma integrationsarbetet. För att följa upp hur de nyanlända själva upplever situationen, inhämta idéer och kunskap kan gruppintervjuer genomföras med inriktning på de mest centrala delarna av mottagandet och integrationsarbetet.

Kommunstyrelseförvaltningen ansvarar för att adekvata nyckeltal som berör integrationsarbetet ingår i kommunens Hållbarhetsbarometer.

Kommunstyrelseförvaltningen ansvarar för att programmet revideras senast december 2023.

Att vara rustad för framtiden

Flyktingmönster har historiskt varierat över tid. Enligt forskning och aktuella omvärldsanalyser kommer nya flyktingtoppar att nå Sveriges kommuner även i framtiden. Mora kommun har möjlighet att påverka sin egen beredskap och mottagningsförmåga inför en kommande flyktingvåg. Med en etablerad och ökad förståelse står vi bättre rustade för en effektiv integration. Utifrån insikten om flyktingmottagandets stora variationer kan beredskapsplaner arbetas fram inom varje förvaltning. Det skulle skapa förutsättningar för att beslut, som vid en faktisk flyktingvåg behöver fattas snabbt, blir så verkningsfulla och kostnadseffektiva som möjligt.

När en intensiv flyktingperiod övergår till ett lågt flyktingmottagande är det viktigt att reflektera och dra lärdom av erfarenheter som gjorts inom såväl organisationen som från samverkan med övriga myndigheter och civilsamhället.

Genom att öka den interkulturella kompetensen, det vill säga förmågan att kommunicera effektivt med människor från andra kulturer, inom organisationen kan vi ytterligare utveckla och främja integrationsarbetet i vår organisation. Kompetensutvecklingsinsatser kan erbjudas inom ramen för befintliga strukturer. För att utvecklas och förbättras behöver kommunen vara en ständigt lärande organisation.

Källor

Arbetsförmedlingen 2019. *Arbetsmarknadsutsikter. Prognos för arbetsmarknaden i Dalarna 2019-2020.*

Centerpartiet, Morapartiet m.fl. 2018. *Hållbar utveckling i ett växande Mora med stärkt samhällsgemenskap. MoraAlliansens politiska plattform 2019-2022.*

Länsstyrelsen Dalarnas län. 2018. *Strategi Jämställdhet i Dalarnas län 2018-2020.*

Mora kommun. 2018. *Strategi Hållbara Mora.*

Mora kommun. 2019. *Strategisk plan 2019-2022.*

N. Drange. 2018. *Promoting integration through child care: Lessons from Norway*

Regeringskansliet. 2008. Skr 2008/09:24. *Egenmakt mot utanförskap - regeringens strategi för integration.*

Region Dalarna. 2014. *Regional utvecklingsstrategi för Dalarna. Dalastrategin – Dalarna 2020.*

Region Dalarna. 2018. *Samling för social hållbarhet i Dalarna, delrapport 1.*

Region Dalarna. 2015. *Vägen in. Regional överenskommelse för etablering av nyanlända 2015-2020.*

Riksidrottsförbundet. 2009. *Idrotten vill– Idrottsrörelsens idéprogram.*

Socialdepartementet. 2018. *En nationell strategi för stärkt föräldraskapsstöd.*

Socialstyrelsen, Skolverket. 2016. *Vägledning för elevhälsan.*

Statens offentliga utredning. 2016. *SOU 2016:55. Det handlar om hälsa.*

Sveriges allmännyttiga bostadsföretag. 2017. *23 idéer för bättre integration.*

Sveriges kommuner och landsting. 2017. *SKL:s agenda för integration.*

Sweden Research. 2019. *Hur kan Sveriges kommuner förbereda sig för nästa flyktingtopp?*

Bilaga 1 Nationella, regionala och lokala styrdokument

Nationella styrdokument

I skrivelsen *Egenmakt mot utanförskap – regeringens strategi för integration* presenteras inriktning och konkreta insatser inom regeringens sju strategiska områden för integration. Regeringens strategi är att politiken i huvudsak inriktas på generella aktiviteter som minskar utanförskap i samhället.

De sju strategiska områdena är

- snabbare etablering för nyanlända invandrare
- fler i arbete, fler företagare
- bättre resultat och större likvärdighet i skolan
- bättre språkkunskaper och större möjligheter till utbildning för vuxna
- effektiv bekämpning av diskriminering
- en positiv utveckling i stadsdelar med utbredd utanförskap
- en gemensam värdegrund i ett samhälle som präglas av ökande mångfald

Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Migrationsverket, och länsstyrelserna har i uppdrag av regeringen att, i samråd med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), utveckla och förbättra samverkan och samordning i etableringsprocessen för nyanlända.

Regionala styrdokument

Vägen in är en regional överenskommelse för etablering av nyanlända i länet. Länsstyrelsen Dalarna, Region Dalarna, länets kommuner och en rad andra aktörer arbetar gemensamt för nyanländas integrering och inkludering i samhället.

Kommunala styrdokument

Intentionerna i detta program ligger väl i linje med strategi Hållbara Mora. Strategisk plan 2019-2022 föreskriver att ett integrationsprogram tas fram. Det ska fokusera på språk och att stödja vägen till arbete och delaktighet i samhället.

Bilaga 2 Barnperspektivet

Barnperspektivet (artikel 3 Barnkonventionen) belyser barnets rättigheter och barns bästa utifrån tre olika aspekter: barnperspektiv, barnets perspektiv och barnrättsperspektiv.

- *Barnperspektiv* innebär att en vuxen så långt som möjligt sätter sig in i ett barns situation och försöker se till barnets bästa. I artikel 3 i barnkonventionen uttrycks ett förhållningssätt som sätter barnet i fokus vid beslut eller åtgärder. Dessa kan beröra ett enskilt barn eller en grupp av barn.
- *Barnets perspektiv* innebär att man lyssnar på barnet och att det utifrån ålder och mognad får möjlighet att bidra med sina erfarenheter, synpunkter och förslag. När detta inte är möjligt är det viktigt att hämta in barnets åsikter i efterhand.
- *Barnrättsperspektivet* avser barnets rättsliga status och är ingen personlig tolkning av vad som är bäst för barnet. Barnrättsperspektiv uttrycker en skyldighet att genom lämpliga åtgärder förverkliga barnets mänskliga rättigheter, barnets bästa och barnets rättigheter som de är formulerade i barnkonventionen. Ur detta perspektiv är det viktigt att författningarna för exempelvis skola, socialtjänst samt hälso- och sjukvård är väl samordnade.

Bilaga 3 Jämställdhetsperspektiv

Regeringens mål för jämställdhetspolitiken

Övergripande mål: Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.

Delmål 1. *En jämn fördelning av makt och inflytande.* Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva medborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet.

2. *Ekonomisk jämställdhet.* Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.

3. *Jämställd utbildning.* Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling.

4. *Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet.* Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor.

5. *Jämställd hälsa.* Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma förutsättningar för en god hälsa samt erbjudas vård och omsorg på lika villkor.

6. *Mäns våld mot kvinnor ska upphöra.* Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.